

reum absolvere judicialiter, nullo modo significat facere id quod necessarium est, ut judicium seu declaratio vera sit, quia non significat (ut sic dicam) actum condonandi, aut remittendi, sed tantum judicandi. Quapropter si semel admittitur Deum justificare non solum declarando, sed etiam faciendo remissionem culpæ, jam receditur ab illa stricta et forensi significatione verbi, et sicut hæretici dicunt per illud verbum significari absolutiōnem a culpa, remittendo illam, ita dici posset significari declarationem positivæ justitiae, conferendo illam.

25. *Probatur ultimo.* — *Probatur primo antecedens.* — Unde argumentor tandem, quia Deus, justificando peccatorem, non tantum declarat vel facit illum non malum, ut sic dicam, sed etiam bonum; ergo quocumque modo verbum justificandi exponatur, necesse est ut dicat non tantum carentiam mali, sed etiam positivum effectum bonitatis; ergo gratia justificationis, id est, quæ per justificationem fit vel declaratur, non tantum consistit in absolutione a malo, sed necesse est ut aliquo modo conferat positivum donum. Primum antecedens, ex quo cætera plane consequuntur, ex Paulo evidenter convincitur; nam de justificatione loquens illa duo frequenter conjungit, vel eisdem verbis, vel æquivalentibus, interdum propriis, interdum metaphoricis, satis tamen apertis, 1 Corinth. 6: *Hæc quidam fūstis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis.* Certe, licet verbum ablūndi de remissione peccati exponatur, de verbo sanctificandi negari non potest, quin significet facere sanctum, ac proinde bonum; quomodo enim erit sanctus, nisi sit bonus? Utrumque ergo sub justificatione concludit, cum addit: *Sed justificati estis.* Et eodem modo ad Ephes. 5, dicit Christum seipsum pro Ecclesia tradidisse, *ut illam sanctificaret, mundans laraco aquæ in verbo ritæ, ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata;* ergo dum Christus per lavacrum justificat Ecclesiam, non solum illam mundat a maculis peccatorum, sed illi etiam sanctitatem et bonitatem impertit: utrumque ergo fit per veram justificationem.

26. *Apostoli locis aliis munitur.* — Et hoc ipsum his verbis expressit ad Rom. 6: *Quicunque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus; conseptuli enim sumus cum illo per baptismum in mortem,* ut

quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulamus; unde postea colligit: *Ita et vos existimate mortuos esse peccato, viventes autem Deo,* quia, scilicet, per baptismum morimur peccato, quia remittitur, et boni efficimur, quia vivimus Deo. Unde etiam ad Rom. 4, in nostra justificatione illa duo expresse distinguit, dum de Christo ait: *Traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram;* ubi duo ait fieri in nobis propter Christum, unum est remissio peccatorum, quam specialiter attribuit morti Christi, aliud restitutio ad spiritualem vitam, quæ per Christi resurrectionem singulari modo repræsentata est, et hoc posterius expressius significat nomine justificationis quam prius, unde in c. 5 subiungit: *Justificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum, usque ad illud, in spe gloriae filiorum Dei,* in quo aperte significat eum qui justificatur, per ipsam justificationem fieri filium Dei, ac proinde bonum et sanctum. Et similiter postea dicit: *Per unius obeditiōnem, justi constituentur multi;* nemo autem constituitur justus, nisi fiat bonus, cum justitia integrum rectitudinem dicat, ut exposuimus. Atque hæc nunc sufficiunt ut plane constet justificationis effectum non in sola carentia mali, sed etiam in positiva collatione alicujus boni consistere. Et hoc etiam frequentissime docent Patres allegandi capite sequenti, et præsertim videri potest Augustinus, epist. 103 et 106, et libro tertio contra duas epistolæ Pelag., cap. 4, 7 et sequentibus. Quale autem illud donum sit, in sequentibus capitibus declarandum est, et inde hæc veritas amplius confirmabitur. Ad fundamentum autem hæreticorum supra insinuatum satis responsum est, alia vero in sequenti capite dissolventur.

CAPUT VII.

UTRUM ALIQUA GRATIA HOMINI INHÆRENS POSITIVUM JUSTIFICATIONIS EFFECTUM EX SUA INTRINSECA NATURA FORMALITER EI CONFERAT?

1. *Ratio hujus quæstionis redditur.* — Suppositis quæ in superiori capite, et in primo ac secundo diximus, superflua videri potest hæc quæstio; tamen, ut hæretici omnibus modis resistamus, et singula ex propriis principiis formaliter ostendamus, necessaria visa est. Conveniunt ergo hæretici hujus temporis in neganda intrinseca, nobisque inhærente formalí causa justificationis; sed hanc causam

dicunt esse aliquam justitiam extrinsecam nobis imputatam. In explicanda vero sua sententia mire inter se dissentunt, ita ut quatuordecim a quibusdam, aut viginti opiniones illorum de hac causa formali justificationis referantur. Duo vero capita sunt præcipua, nam quidam dixerunt justitiam extrinsecam, qua justificamur, esse increatam justitiam Dei, alii esse justitiam Christi; et in explicanda ratione, sub qua illa justitia Christi est justitia nostra, multiplicantur sectæ hæreticorum; sed illa varietas illorum errorem et inconstantiam ostendit, eam vero referre modestum esset et inutile, quia eisdem fere testimoniis utuntur omnes, et eodem fere modo impugnandi sunt.

2. *Solitaria fides, et manus justificationis hæreticorum tangitur.* — Quia vero illa justitia Dei vel Christi non omnes facit justos, ideo coguntur hæretici aliquid postulare ex parte hominis justificati, ut illi imputetur illa extrinseca justitia, et convenient omnes illud esse solam fidem, non quamcumque, neque fidem dogmatum, nec universalem, sed fidem quamdam particularem qua homo, ut sit justus, credere debet firmiter et sine formidine, sibi esse imputatam justitiam Dei aut Christi. Et hanc fidem aliqui interdum vocarunt causam formalem; sed alii, magis consequenter in suo errore loquentes, ne formalem causam inhærentem justificationis admittere videantur, fidem vocant approximationem, et quasi manum qua apprehendimus justitiam. Sed de peculiari errore hujus solitariæ fidei dicam libro sequenti, nunc de errore circa formalem causam dicendum est. Ad hunc ergo errorem ex parte videntur accessisse quidam catholici, qui, licet inhærentem justitiam admittant, nihilominus dicunt illam per se non sufficere nos facere simpliciter justos, nisi cum justitia Christi conjugatur, quæ nobis extrinsecus imputetur. Quam sententiam saltem in modo loquendi sequitur Albertus Pighi, controvers. 2, et Antididagma Colonense. Unde hi auctores videntur ponere formalem causam justificationis extrinsecam, saltem partialiter; magis vero id sentiunt de justificatione quoad effectum expellendi peccatum, quam quoad positivum effectum renovandi hominem, et ideo de illo punto posse dicemus.

3. *Fundamenta hæretici erroris.* — Fundamenta hujus erroris tria sunt præcipua. Primum, quia in Scriptura dicitur Christus nostra justitia, sanctificatio, et redemptio, 1 ad Corint. 1; et ad Rom. 5 dicitur: *Per obeditiōnem unius, justi constituentur multi,* quod ipsi tanquam per causam formalem intelligunt, quia Christi obediētia ita nobis imputata est, ac si esset nostra, et ita nos justificat. Et sic etiam intelligunt illud Ephes. 4: *Induite novum hominem* (id est, Christum), *qui secundum Deum creatus est, in justitia et sanctitate veritatis.* Secundum fundamentum est, quia hæc justitia, quæ hominem constitutus justum coram Deo, debet esse pura et immaculata; talis autem est justitia Dei et Christi, non autem justitia nostra, quæ Isaiae 64 dicitur esse, *sicut pannus menstruatae,* propter quod dicebat David, Psal. 142: *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens,* et Job 4, 9 et 25: *Non justificabitur homo compositus Deo;* ergo justitia quæ constitutus hominem justum coram Deo, non potest esse justitia hominis, quæ in ipso sit, sed justitia Dei, vel saltem Christi, quæ illi imputetur mediante fide, juxta illud ad Roman. 4: *Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam;* hanc enim volunt esse vim illius verbi, *reputatum est,* quia Deus acceptavit et imputavit Abrahæ Christi justitiam mediante fide. Tertio, quia injuriam facimus Christo, et ejus redemptioni, si aliam justitiam nobis tribuamus, præter ipsius Christi justitiam; ideo enim Paulus, ad Rom. 10, reprehendit eos qui, *suam justitiam volentes statuere, justitiae Dei non sunt subjecti;* et ideo dicit ad Philip. 3: *Ut inveniar in illo non habens meam justitiam, quæ ex lege est, sed illam quæ ex fide est Christi Jesu.*

4. *Catholica veritas.* — Nihilominus veritas Catholica est, hominem constitui vere justum coram Deo per gratiam illi infusam eique inhærentem. Hanc veritatem contra hæreticos probant late moderni scriptores, præsertim Bellarmenus, lib. 2 de Justificat., per omnia fere capita; et Ruard., art. 8, contra Lutherum; Stapleton., libr. 5 de Justificat., cum prolegomenis; Ossius, in Confess. cathol., cap. 70 et sequenti; Sotus, libr. 2 de Natur. et Grat., c. 17; Vega, lib. 7 in Trid., c. 11, et alii. Nos vero, ad illam ex Scriptura probandam, imprimis uti possumus omnibus locis quibus superiori libro probavimus infundi nobis inhærentem gratiam; ut est illud Roman. 5: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris,* et similia. Item probari potest illis testimoniis quibus in præcedentibus capitibus probatum est, nobis dari participationem divinæ naturæ, 2 Petr. 1; per quam accipimus spiritum adoptionis, Roman. 8; et ut filii denominare

mur, et simus, 1 Joan. 3. Item probari potest illis locis, in quibus dicuntur *justi renovari spiritu mentis suæ*, ad Ephes. 4; et induere arma lucis, Roman. 13; et *ungi ac signari*, 2 Corinth. 1,

5. *Fugæ hæreticorum præcluditur omnino aditus.* — Soto, lib. 1 de Justif. — Hæc vero et similia testimonia effugiunt quidam ex hæreticis, dicentes illis ad summum probari, dari hominibus aliqua dona, non tamen quod per illa justificantur, nec quod illorum infusio ad formalem actionem vel causam justificationis pertineat. Sed hoc gratis, et contra omnem rationem, satisque inconstanter ab eis dicitur. Nam imprimis cum in momento in quo homo justificatur, duo gratiæ beneficia a Deo accipiat (si tamen duo dicenda sunt, et non potius unum, quod postea videbimus), scilicet, remissionem peccatorum, et donorum gratiæ infusionem, quo fundamento vel qua fronte dicere possunt infusionem donorum ad propriam justificationem non pertinere, sed solam remissionem peccatorum, cpm utraque sit magna gratia, et ad placendum Deo, et ad hominem simpliciter constituendum, vel pronuntiandum justum necessaria sit. Deinde ostensum est in capite præcedenti *justificare aliquem*, in usu Scripturæ, et ubi de justificatione hominis apud Deum agitur, vel semper (ut aliqui putant), vel saltem frequentius (ut evidenter convincitur), idem esse quod *justum facere*; sed non fit homo justus, nisi justitiae receptione; ergo justificatio, ut est mutatio quædam, respicit justitiam, ut terminum ad quem, et ut significat effectum formalem, dicit effectum positivum bonum et intrinsecum, et non solam exclusionem mali, ut ex ipso verbo faciendi justum manifestum est, significat enim mutationem positivam, non mere privativam. Est igitur contra omnem rationem excludere a ratione formalis et propria justificationis, effectum illum faciendi hominem bonum simpliciter ac supernaturaliter coram Deo, sicut in philosophia est contra omnem rationem, habitudinem ad terminum ad quem a propria mutatione positiva excludere. Quapropter non loquuntur consequenter qui, admittendo infusionem donorum supernaturalium in homine, cui Deus peccatum remittit, negant illam ad propriam justificationem pertinere, seu negant (quod perinde est) per talia dona justificationem fieri.

6. *D. Paulo dogma nostrum fundatur.* — Verumtamen hoc ipsum ex Scriptura convinci

potest: non enim solum affirmat hæc dona nobis infundi, sed etiam affirmat per illa nos justificari, vel ipsammet talium donorum infusionem justificationem appellando, vel æqualiter illis donis tribuendo justificationem, ac sanctificationem, vel gratificationem, vel adoptionem, quæ supra ostendimus per dona inhærentia fieri. Hoc plane convincitur ex Paulo, in Epist. ad Rom., c. 3: *Justificati gratis per gratiam ipsius*; nam quod illa gratia non sit extrinseca tantum benevolentia Dei, sed interna perfectio, in superioribus satis ostensum est, et ex sequentibus locis eisdem epistolæ fit manifestum. Igitur in c. 4, dum in fine capituli dicit, *Christum traditum esse propter delicta nostra, et resurrexisse propter justificationem nostram*, satis significat justificationem non solum tollere peccatum, sed etiam dare vitam spiritualem, quæ certe non datur nisi per inhærentem formam gratiæ. Unde c. 5, explicans justificationem a peccato per Christum, ait: *Si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei et donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit*, ubi evidenter constat loqui de gratia nobis infusa, tum ex antithesi ad peccatum Adæ; tum quia non dicit gratiam Christi nobis imputari, sed gratiam Dei et donum ex gratia Christi in nos abundare, id est, cum abundantia derivari, et tamen paulo inferius subdit: *Gratia autem ex multis delictis in justificationem*, ac si aperte diceret gratiam infundi, ut per eam justificemur. Quod evidenter declarat, dum subjungit: *Si enim unius delicto mors regnabit per unum, multo magis abundantiam gratiæ, et donationis, et justitiae accipientes in vita regnabunt per unum Iesum Christum.* Ubi verba *donationis et accipientes*, evidenter ostendunt sermonem esse de gratia in homine recepta, quam etiam *justitiam* appellat, quia per eam justificamur, et nihilominus per Christum, tanquam per causam meritoriam, *sicut per unum hominem*, tanquam per causam efficientem, *peccatum intravit in mundum*. Unde Augustinus, lib. 1 de Peccator. merit. et remiss., c. 9, colligit quod, *sicut Adam occulta tæbe carnalis concupiscentiæ tabiscavit in se omnes de sua stirpe venientes*, ita Christus *dat sui spiritus occultissimam fidelibus gratiam*, *quam latenter infundit*, et *parvulis*. De qua gratia ibidem ait: *Illuminationem, justificationemque nostram intrinsecus operatur*.

7. *Apostoli ratio.* — Monet deinde Paulus,

cap. 6 ejusdem epistolæ, nos esse conseputos cum Christo per baptismum, *ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vite ambulemus*. Unde infra concludit: *Ita et vos existimate, vos mortuos esse peccato, viventes autem Deo in Christo Jesu Domino nostro.* Ergo, sicut in Christo fuit vera mors et vera resurrectio, ita in nostra justificatione vere morimur peccato per abolitionem ejus, et vere vivimus Deo per internam justificationem. Sic enim colligit Augustinus, in Enchir., cap. 52, ex illo loco, quod, sicut in *Christo fuit vera resurrectio, ita in nobis est vera justificatio*. Et de Spirit. et litter., cap. 6, in fine, sic ait: *Nempe satis elucet (utique ex verbis Pauli) mysterio Dominicæ mortis et resurrectionis figuratum vitae nostræ veteris occasum, et exortum novæ, demonstratamque iniquitatis abolitionem, renovationemque justitiae.* Quod optimè confirmant ejusdem Pauli verba, cap. 8 ejusdem epistolæ: *Si Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter justificationem*; ergo, teste Paulo, per justificationem homini tribuitur vita spiritus; hæc autem vita non est, nisi per inhabitantem spiritum ejus in nobis, ut ibidem dicit; ergo eadem gratia, per quam Spiritus Sanctus in nobis habitat, est justitia, per quam justificamur. Simili enim argumento supra probavimus eamdem gratiam, per quam Spiritus Sanctus in nobis habitat, esse formam per quam filii Dei constituiuntur; eadem ergo est per quam justificamur; nam eidem tribuit Paulus justificationem. Unde Augustinus tractans hunc locum, libro 1 de Peccator. merit., cap. 7, inquit: *Corpus quidem adhuc peccati meritum gerere, quod conditioni mortis obstrictum est, sed jam spiritum cœpisse vivere propter justitiam fidei, qui et ipse in homine fuerat quadam morte infidelitatis extinctus*; et infra: *In corpore propter peccatum mortuo, jam propter justitiam spiritus vivit*; ergo justificatio, id est, justitiae collatio, est per quam spiritus vivit, ac subinde eadem est forma per quam spiritus hominis vivit, et resurgit a morte peccati, et per quam justificatur. Unde paulo inferius ait Paulus de prædestinatis: *Quos prædestinarit, hos et vocavit; et quos vocavit hos justificavit; et quos justificavit, hos et glorificavit*; ubi sub verbo *justificavit* includit non solam peccatorum remissionem, sed etiam sanctificationem, gratificationem, et adoptionem, quia post vocationem necesse est ut ho-

mo fiat gratus Deo, et adoptetur in filium, priusquam glorificetur; ergo intellexit Paulus per justificationem hæc omnia homini conferri, ac subinde per eamdem gratiam, qua homo in filium Dei adoptatur, justificari.

8. *Alia Pauli loca.* — Ex aliis præterea locis idem confirmatur; nam 1 Corinth. 6 ait Paulus: *Abluti estis, sanctificati estis, justificati estis*, per quæ omnia verba effectum formalem integrum justificationis declarat, quem duo illa includere docet, ablationem, scilicet, a peccatis, et sanctificationem, seu renovationem animæ, ut ibi Patres exponunt. Et ideo ad Tit. 3, baptismum vocat, *laracrum regenerationis et renovationis Spiritus Sancti, quem effundit in nos abunde per Jésum Christum Dominum nostrum.* Et concludit: *Ut justificati gratia, ipsius hæredes simus secundum spem vitae æternæ.* Ubi evidenter docet, per illammet regenerationem nos renovari, et justificari illa gratia, qua filii Dei et hæredes vitae æternæ constituimur; et totum hoc esse per Christum, non formaliter seu imputative, sed efficiendo in nobis donum per quod Spiritum Sanctum in nobis abunde effundit. Præterea ad Galat. 3 ait: *Si data esset lex quæ posset vivificare, vere ex lege esset justitia;* quæ illatio in hoc fundatur, quod ipsa justitia est forma quæ interius hominem vivificat. Est etiam optimus locus 2 Corinth. 3: *Epistola estis Christi, manifestata per nos, scripta non atramento, sed spiritu Dei vivi, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.* Quæ verba exponens Augustinus, libro de Spirit. et litter., cap. 17, ait: *Ecce quemadmodum ostendit, quia illud extra hominem scribitur, ut eum forinsecus terrificet, hoc in ipso homine, ut ipsum intrinsecus justificet.*

9. *Superior a nobis facta expositio est Partum.* — Hæc Scripturæ testimonia, ut a nobis exposita sunt, ita fuisse a Patribus intellecta, confirmant ea quæ in primo capite libri præcedentis, ad probandum infundi justitiam gratiam inhærentem et permanentem, adduximus. In quibus specialiter notari possunt verba illa Chrysostomi, homilia ad Neophyt., ubi expresse docet gratiam baptismi non in sola remissione peccatorum consistere, sed etiam in donorum infusione, quæ numerando ait: *Ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptionis*; numerando autem justitiam, evidenter docet illam sanctificationem esse etiam in justificatione per justitiam inhærentem, tanquam per formam. Verba item Ambrosii ibi citata ex libr. 6 Hexamer., cap. 8, sunt de justitia

expressa; ait enim dubitari non posse quin justificatio secundum animam, non secundum corpus fiat: *Cum justitia (inquit) unde justificatio derivata est, mentis sit, utique non corporis.* Docet ergo justificari non esse reputari aut declarari, sed fieri justum, et formam justificationis esse justitiam animi, per quam animus pingitur, ut ibidem subdit, ac proinde inharentem illi. Sunt etiam optima verba Ambrosii, lib. de Initia., cap. 7, ubi ad baptizatos ait: *Accipisti vestimenta candida, ut sit indicium quod exueris involucrum peccatorum, indueris innocentiae casta velamina;* plus est certe innocentiae quam justitiae. Unde sentit Ambrosius exui peccata, induendo gratiam, seu justitiam.

10. Accedunt Patres. — Idem significat Hieron., Isai. 26, circa illa verba: *Morientes non rirant; vel juxta Septuaginta: Mortui enim vitam non videbunt, quæ in sensu composito exponit, et ait: Qui iniquitate mortuus est, atque peccatis, antequam rixificetur justitia atque virtutibus per eum qui dicit: Ego sum vita, vivere non poterit.* Ubi plane sentit hominem non liberari a morte peccati, nisi per vitam quam justitia confert, et obiter exponit illud, *Ego sum vita, causaliter, ego sum causa vitae, infundendo justitiam.* Eamdem veritatem eleganti similitudine declaravit Chrysostomus, homil. 4 ad Ephes. 4; expendens enim verba illa: *Gratificari nos in dilecto Filio suo, exponit: Id est, gratus fecit;* et subjungit: *Hoc est, non solum liberavit a peccatis, sed etiam fecit amabiles.* Quomodo enim si quis acceptum quempiam scabiosum, et peste, ac morbo, senioque, et paupertate, ac fame confessum et perditum, statim formosum fecerit juvenem, omnes homines pulchritudine vincentem, e genis quidem splendorem valde emittement, et micantum oculorum ejaculationibus fulgores occultantem; deinde eum constituerit in ipso flore ætatis, et postea eum purpura induerit, et diadema imposuerit, et omni ornatu ornarit, ita nostram instruxit et ornavit animam, pulchramque fecit, desiderabilem, et amabilem. Cupiunt enim Angeli talem aspicere animam, Archangeli, omnes Sancti. Ita nos etiam fecit gratissimos, et sibi desiderabiles. Concupiscet enim, inquit, Rex tuam pulchritudinem.

11. Optimus locus Cyrilli. — Præterea est optimus locus Cyrilli Alexandrini, lib. 4 in Isai., orat. 2, ubi ait formari Christum in nobis per sanctificationem, et justitiam, a Spiritu Sancto inditam, ut ibi latius. Est autem non minus illustris locus ejusdem Cyrilli, lib.

42 in Joan., cap. 25, ubi prius de Adam ait: *Non absque sanctificatione Spiritus animam ei datam, nec a divina natura penitus destituta.* Nunquam enim (ait) ad supra naturæ imaginem humilitas nostra concenderet, nisi a spiritu, voluntate videlicet Patris, pulchre conformaretur; postea vero ait, hoc priscum nostræ naturæ donum renovatum in nobis esse per Christum, et inter alia dicit: *Reductio generis nostri ad Deum, non aliter per Salvatorem Christum facta est, quam participatione atque sanctificatione spiritus, cuius participes facti supremæ naturæ participes reddimur;* et infra: *Reformantes nos ad justitiam, ad sanctificationem, et ad imaginem primam, nam si peccatum a Deo separat, justitia certe conjungit.* Et hoc modo ait nos justificari per fidem, citans verba Pauli ad Rom. 3, et in fine concludit, *Christum propter nos sanctificatum fuisse, ut, ab eo ad nos justificatione redundant, ipso sanctificemur in veritate.* Nihil certe clarius contra hæreticos hujus temporis dici poterat. Legendus etiam lib. 42 Thesauri, cap. 3, in fine.

12. Sanctus Augustinus idem agit. — *Augustinus ex Ambrosio.* — Eamdem veritatem luculentissime tradit Augustinus, in locis proxime citatis de Spirit. et litter., capit. 9, 11, 16 et sequentibus; et libro tertio contra duas epistolas Pelagian., capit. 7 et nono; et libro 4 de Peccat. merit., cap. 7, 9, 15, et aliis in præcedenti capite allegatis, verbum justificandi et nomen justificationis explicando. Quibus potest addi quod in concion. 26 in Psal. 118, exponendo verba illa: *Feci iudicium et justitiam, dicit: Nomine justitiae hoc loco non ipsa virtus, sed opus ejus significatum est,* et addit: *Quis facit in homine justitiam, nisi qui justificat impium, hoc est, per gratiam suam ex impiis facit justum?* Unde ait Apostolus: *Justificati gratis per gratiam ipsius, ad Rom. 3.* Ubi aperte docet Deum justificare hominem, faciendo in illo justitiam, quam facit gratis infundendo gratiam, quæ utique non est aliud ab ipsa justitia. Unde lib. 6 de Genes. ad litt., cap. 24: *Quomodo (ait) renovari dicimus, si non hoc recipimus quod perdidit primus homo?* Et infra: *Recipimus justitiam, ex qua per peccatum lapsus est homo;* sic ergo justificamur. Denique in libro de Gratia Christi, cap. 47, ait veram gratiam Dei, quæ per Dominum nostrum Jesum Christum nobis datur, esse illam in qua nos sua, non nostra justitia justos facit, ut ea sit vera nostra justitia, quæ nobis ab illo est. Est etiam optimus

locus Ambrosii, lib. de Pœnit., cap. 2, quem commendat Augustinus, lib. 2 contra Julian., cap. 3; et capit. 5, refert aliud testimonium Ambrosii ex lib. de Sacrament. regenerat.; et cap. 8, citat alium ex Ambrosio, lib. 4 in Isai. Ex quibus omnibus constat ex mente horum Patrum, in nobis esse veram justitiam, non nostram quasi a nobis, vere tamen nostram quasi in nobis a Deo per Christum factam; hæc ergo est quæ nos formaliter justos facit.

13. Definitiones. — Quibus omnibus recte perpensis, merito Concilium Trident., sess. 6, cap. 7, definivit, *unicam formalem causam nostræ justificationis esse justitiam Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit, qua videlicet ab eo donati renovamur spiritu mentis nostræ, et non modo reputamur, sed vere justi nominamur et sumus, justitiam in nobis recipientes, unusquisque suam, etc.;* et canon. 11, non solum sub anathemate definit nobis infundi gratiam et charitatem nobis inharentem, sed etiam damnat dicentes per hanc gratiam nos non justificari, sed per imputatam Christi justitiam, vel solam peccatorum remissionem. Et eodem sensu, sess. 5, canon. 5, definierat, eos qui baptizantur in Christo, *reterem hominem exuentes, et novum, qui secundum Deum creatus est, induentes, innocentes ac dilectos fieri.* Consonat huic veritati Concilium Milev., cap. 3, damnans Pelagianos, dicentes gratiam Dei, in qua justificamur, ad solam peccatorum remissionem valere. Quod repetitur et probatur in epist. 1 Cœlestini Papæ, cap. 8, et ideo (quod notandum est) *gratia Christi dicitur esse qua justificamur.* Ex quibus omnibus facile possumus hanc catholicam veritatem rationibus declarare ac confirmare.

14. Ratione probatur tradita doctrina. — Prima ratio sit, quia per justificationem non tantum fit homo non malus, seu non peccator, sed etiam fit bonus et justus; sed homo non fit bonus et justus per extrinsecam denominationem, nec per imputationem alienæ et extrinsecæ justitiae; ergo necesse est justitia illa per quam homo justificatur, ut sit forma intrinseca inhærens, et afficiens, ac informans hominem. Consequentia est evidens, et major in cap. præced. ex Scripturis probata est. Minor autem ita videtur ex terminis per se nota et evidens, ut nec ab ethnici negata sit, quia in præsenti non dicitur homo bonus, nisi in ordine ad mores et humanas actiones in quibus æquitatem servat, vel ad illas bene et laudabiliter efficiendas bene est affectus ac dispositus, et in hoc eodem sensu justus appellatur; sic enim nemo est bonus et justus ex alienis actibus, aut virtutibus sibi imputatis, sed ex his quibus affectus est. Unde etiam Aristoteles, 4 Ethicor., cap. 12, dixit: *Justum, et fortis, et bonum omnino virum, atque virtutem ob opera laudamus, et actiones, et a simili id declarat, nam robustum idoneumque ad cursum vocamus aliquem, quod affectus est aliqua qualitate, et ad bonum aliquod studiosumque refertur.* Et addit inferius ad hunc modum laudabilem esse justitiam, eamque a felicitate distinguit, quæ potius honorabilis est quam laudabilis. Et similiter l. 5, c. 1, dicit ex communi omnium sensu, *justitiam esse habitum, quo homines apti sunt ad res justas agendas et quo juste agunt et volunt justa;* talem autem habitum inharentem homini esse debere evidentissimum est.

15. Evasio hæreticorum convincitur. — *Subterfugium aliud.* — Dicent fortasse hæretici philosophos locutos fuisse de justitia humana, quæ non habet laudem apud Deum, sed apud homines; apud Deum autem, ut hic loquimur, non posse hominem in hac vita esse justum hoc modo, quia nihil in se habere potest, propter quod in judicio Dei justus pronunciari possit, quia quicquid renovationis in se accipere videatur, imperfectum est et immundum propter carnem. At enim si hoc verum est, nullo modo poterunt homines pronunciari vere justi apud Deum; quia interna justitia carent, ut aiunt, et externa seu aliena (ut convincit argumentum factum) mihi imputata nunquam potest me facere justum aut mundum, si in me justitiam aut munditiam non habeo, sed ad summum facere potest ut non puniar vel odio habear propter meam injustitiam vel immunditiam. Possunt vero hæretici subterfugere dicentes, cum homo justificari dicitur apud Deum, non pronunciari justum, in eo sensu morali quo justus est bene dispositus et ordinatus ad æquum et bonum, sed eo modo quo in forensi judicio dicitur habere justitiam, qui suam causam vel excusationem recte probavit, et ideo absolvens dicatur. Sic enim peccator, aiunt, licet in se non habeat veram justitiam, tamen per fidem apprehendens et quasi applicans sibi Christi merita, illis indutus, et tectus, ac protectus, justitiam habere censemur in causa suorum delictorum, et ideo pronunciatur vere justus, hoc est, dignus absolutione et remissione peccatorum, non in se, sed in Christo.